

Kællingen på Saltskæret og den svenske løjtnants søn

Og hvad er så det for noget man kan se derude? spurgte jeg. Det var sommer, solen skinnede hver dag, vi stod på toppen af en høj klippe ved den svenske vestkyst, Bohuslän når det er bedst. Kattegat flimrede i det skarpe og næsten hvide lys, men ude på et af de yderste skær, kunne man skimte et eller andet sort, der ragede op. Og nej, det var ikke bare det monstrøse lodskig ude på *Väderöarna*, det var noget andet. Der var noget menneskeligt over konstruktionen, en kvindeskikkelse til havs? *Saltskärs Käring*, lød svaret på mit spørgsmål, et gammelt sømærke, hvis du har lyst, kunne vi måske en af dagene tage jollen og sejle derud?

Når man kiggede til den anden side, kunne man se det gule træhus, hvor Bille August et par år tidligere havde optaget nogle af scenerne i "Martins sang". Komponisten der får Alzheimers. Normalt går jeg ikke rundt og husker på Bille Augusts film, men den her var svær at ryste af sig. Et par dage tidligere havde vi set filmen i Folkets Hus i Hamburgsund.

Der er noget magisk ved film locations. Engang var jeg i Devon i det sydlige England for at lede efter fossiler på Atlanterhavskysten ved Lyme Regis. Åh, Meryl Streep, for naturligvis måtte jeg lige ude at stå for enden af molen, den selv samme bølgeombruste mole hvor "Den franske løjtnants kvinde" både i John Fowles' roman og i filmatiseringen af den står og stirrer længselsfuldt ud over havet.

Jeg går stadig rundt med messingfarvede ammonitter i lommerne. Kællingen på Saltskæret er jeg også blevet ved med at følges med. Når solen skinner om sommeren, står hun pludselig der ude i horisonten og flimrer på sit skær, og derfor dukker hun naturligvis også op i min roman "Frøken Dissings blafrende sommerskørt." Min redaktør forsøgte forgæves at Google hende, da hun første gang læste manuskript. *Saltskärs Käring*, findes hun i virkeligheden eller er det noget jeg har drømt? skrev jeg og spurgte Sjöfartsmuseet i Göteborg. Jo, det gør hun da, svarede Mikael Svensson, men du havde stavet det forkert.

Så var der pludselig hul igennem til Wikipedia. Og minsandten, ligesom i "Frøken Dissings blafrende sommerskørt", hvor Margrethe og Edward fra deres fiskekutter får øje på det karakteristiske sømærke, sejlede August Strindberg også forbi *Saltskärs Käring* i 1890 og lavede den tegning af hende, som jeg bruger som vignet på titelbladet.

Når man nærmer sig fra syd, ligner hun en gravid kvinde. Lidt efter ser det ud som om, hun holder et barn i hånden. Senere ældes hun, en kroget gammel kone, til sidst ser man kun et skelet. Det siges, at hun af og til sætter sig og hviler en stund på den hvide varde ved hendes side, men når der er nogen der kigger på hende, så rejser hun sig straks op igen.

Endvidere kan man læse, at sømærket i slutningen af århundredet blev konstrueret af oberstløjtnant og overfyrtårnsingeniør Gustav von Heidenstam. Måske var han blevet inspireret af de lokale sømænds beretninger om Justina fra Hornö. Efter sigende har man engang kunnet se denne rent ud sagt skræmmende kvinde gå rundt

på strandene med sin økse og samle vragrester fra datidens utallige forliste skibe.

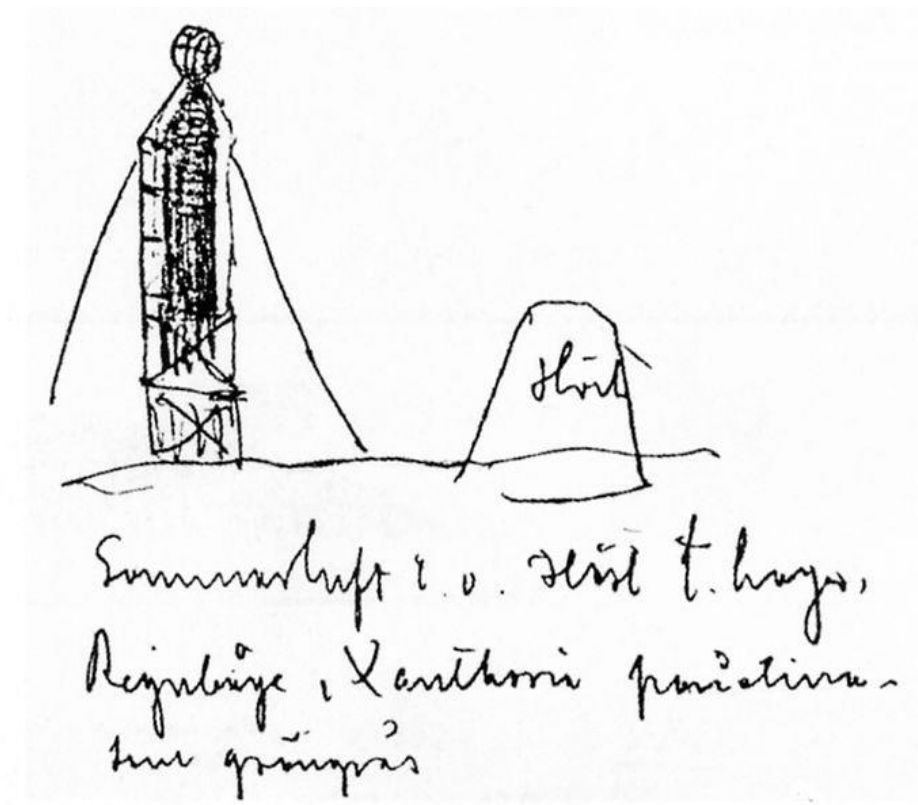
Anden halvdel af det nittende århundrede var fyrtårnsbyggernes æra. I min roman "Serpentine" fra 2002 fortalte jeg om hvordan Robert Louis Stevensons far tog sin familie med til den lille skotske klippeø Erraid, da han skulle stå for opførelsen af fyrtårnet på Skerryvore. På tilsvarende vis tog Gustav von Heidenstam også engang sin familie med på arbejde i den svenske skærgård, fortæller sønnen Verner i sine ufuldendte erindringer "När kastanjerna blommade". Det blev en klaustrofobisk sommer, for noget nært forhold var der øjensynligt ikke mellem far og søn. Senere kom det til et brud.

Selv om de flere år senere tilbragte nogle dage sammen, inden Gustav von Heidenstam træt og syg i sjælen skød sig en kugle for panden, er det måske ikke helt forkert at sammenligne Verner von Heidenstam med "Den franske løjtnants kvinde", der står og spejder efter en tabt kærlighed. Eller måske havde den aldrig været der, kærligheden fra far til søn? Verner von Heidenstam var i hvert fald i tvivl, "denne dystre og ensomme menneskeforagter", skriver han om sin far. Han på sin side anså sønnen for at være en "oduglig lätting", men selv om August Strindberg mildt sagt ikke kunne lide Verner von Heidenstams digte, hvilket naturligvis lagde en dæmper på deres bekendtskab, fik han ikke desto mindre nobelprisen i 1916, altså først 29 år efter farens død.

Egentlig synes jeg også godt man kunne have givet Gustav von Heidenstam en pris for sin *Saltskärs Käring*, for med hende skabte

han ganske enkelt et af verdens smukkeste digte. Og det står der endnu: 58°30'51.07''N 11°13'27.26''Ø, hvis du har lyst, kunne vi måske en af dagene tage jollen og sejle derud?

© Thøger Jensen. Publiceret på gyldendal.dk, 2010 i forbindelse med udgivelsen romanen "Frøken Dissings blafrende sommerskørt".

(August Strindberg, 1890, skitse af Saltskärs kätting)